T.C.
UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ

ESAS NO : 2024/93
KARAR NO : 2024/375
KARAR TR : 07/10/2024

ÖZET: 2247 sayılı Kanun'un 24. maddesinde öngörülen *"kararlarda davanın esasının hükme bağlanması"* koşulunu taşımayan BAŞVURUNUNREDDİ gerektiği hk.

K A R A R

Hüküm Uyuşmazlığının Giderilmesi İsteminde Bulunan
Adli Yargıda Davalı : 1- Elbeyli Mal Müdürlüğü
Vekili : Av. M. G. G.
İdari Yargıda Davalı : 2- İçişleri Bakanlığı
Adli ve İdari Yargıda Davacı : M. Z. M. Mirasçıları 1-D. A., 2-M. M. Z. A. M., 3-M. B. M., 4- F. B., 5- G. M.
Vekili : Av. M. Y. G.

I. İDARİ YARGIDA DAVA SÜRECİ

A. Dava Konusu Olay

1. Danıştay Onikinci Dairesinin 02/07/1981 târih ve E.1979/4548, K.1981/1579 sayılı,Danıştay Onuncu Dairenin 24/06/2021 târih ve E.2020/6867, K.2021/3629 sayılı kararlarının incelenmesinden; davacı M. Z. M.'nın vekili tarafından dosyaya sunulan dilekçe ile; müvekkilinin 04/08/1976 tarihinde, Lozan anlaşması hükümlerine istinaden seçimlik haklarını kullanarak Türk vatandaşlığını kazandığını ve bu tarihten itibaren Türkiye'de yaşadığını; davalı idare tarafından müvekkili hakkında, 04/07/1938 tarihli protokol gereğince Türk vatandaşlığını teyit etmediğinden vatandaşlığını kaybettiğine yönelik işleminde hukuka uyarlık bulunmadığını ileri sürerek, İçişleri Bakanlığı Nüfus İşleri Genel Müdürlüğünce İstanbul Valiliği ile Halep Başkonsolosluğu'na gereği için gönderilen 24/09/1979 târihli ve 979/631.116.3895.18386 sayılı yazının iptali istemiyle İçişleri Bakanlığı aleyhine idari yargı yerinde dava açmıştır.

B. Yargılama Aşaması

2. **Danıştay Onikinci Dairenin 02/07/1981 tarih ve E.1979/4548, K.1981/1579 sayılı kararı**ile, davanın reddine karar verilmiş, bu karara karşı 30/09/1980 târihli nüfus kayıt örneğine dayanılarak yapılan karar düzeltme istemi de Danıştay Onuncu Dairesinin 08/11/1982 târihli ve E.1982/1268, K.1982/2212 sayılı kararıyla reddedilerek hüküm kesinleşmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

> *"...04/07/1938 tarihinde Ankara'da aktedilen "Optanlara Mütedâir Protokol"ün 1. maddesinde Lozan Antlaşması'nın uygulanması dolayısıyla vatandaşlık açısından seçim hakkını Türkiye lehine kullanmış olanların 15/08/1938 târihine kadar yetkili makam önünde evvelce kullandıkları seçim hakkını teyit etmezlerse bu seçim hakkının kullanılmasının sağladığı her türlü yararı kaybedecekleri ve re'sen diğer ülke tabiiyetini kazanacakları hükme bağlanmıştır.*
>
> *Dâvâcının 04/08/1926 târihinde Lozan Antlaşması'nın 32. maddesi hükmü uyarınca seçme hakkını Türkiye lehine kullanarak Türk vatandaşlığına geçmesinden sonra, anılan Antlaşmanın 33. maddesi hükmüne göre ikametgâhını Türkiye'ye nakletmediği, ayrıca 04/08/1938 târihinde Ankara'da imzalanan Optanlara Dâir Protokol'ün 1. maddesi hükmü uyarınca daha önce yapmış olduğu seçme hakkını teyit etmediğinden Türk vatandaşlığını kaybetmiş olduğunun dâvâ ve işlem dosyasının incelenmesinden anlaşıldığı,*
>
> *Yukarıda açıklanan durumun ışığı altında, Türkiye lehine yapmış olduğu vatandaşlık seçim hakkını Optanlara Dâir Protokol'ün 1. maddesi hükmüne göre süresi içinde teyit etmeyen dâvâcı usûlüne uygun olarak Türk vatandaşlığını iktisap etmediğinden hakkında İçişleri Bakanlığı'nca tesis edilen Türk vatandaşlığını kayıp etmesine ilişkin işlemde mevzuata aykırılık görülmediği gerekçesiyle dâvânın reddine karar verilmiş..."*

3. **M. Z. M.** (M. M.) mirasçıları olarak; 1-M. B. M., 2-M. M. Z. M., 3-F. B., 4-G. M., 5-D. M. vekili tarafından, müvekkillerinin murisi olan M. Z. M.'nın (M. M.) 20/01/1978 tarihinde Türk vatandaşı olarak vefat ettiğini, vefatından sonra Bakanlar Kurulunun 19/09/1979 tarih ve 1552 sayılı kararıyla Türk vatandaşlığının kaybettirildiğini, bu kararın iptali için vefat tarihinden sonra 1979 yılında murisleri adına Danıştay Onikinci Dairesinde dava açıldığı ve bu şekilde davaya devam edilerek sonuçlandırıldığını, ancak bir kişinin davacı olabilmesi için sağ olması gerektiğini, yalnızca öleni ilgilendiren davalarda ise 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 26. maddesi uyarınca dilekçenin iptal edilmesi gerektiğinin kurala bağlandığı, ayrıca ölüm ile vekalet ilişkisi sona erdiği halde M. Z. M.'nın (M. M.) vekili tarafından hükümsüz vekaletname ile davanın yürütüldüğünü belirterek, 2577 sayılı Kanun'un 53. maddesi uyarınca yargılamanın yenilenmesi talebi kabul edilerek Danıştay Onikinci Dairesinin 02/07/1981 tarih ve E.1979/4548, K.1981/1579 sayılı kararının kaldırılarak yeniden inceleme yapılmak suretiyle davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

4. Danıştay Onuncu Dairesinin 24/06/2021 târihli ve E.2020/6867, K.2021/3629 sayılı kararı ile, dâvânın açılış tarihi itibarıyla hayatta olmadığı anlaşılan dâvâcının objektif ehliyet şartını sağlamadığı, bu itibarla davanın ehliyet yönünden reddi gerektiği sonucuna varıldığı gerekçesiyle 2577 sayılı Kanûn'un 15. maddesinin, 1. fıkrasının, (b) bendi uyarınca davanın ehliyet yönünden reddine karar vermiş, hüküm kesinleşmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

> *"...idari yargıda dava açma ehliyetine sahip olmak için hem Mülga 521 sayılı Danıştay Kanunu'nun 88. maddesiyle atıfta bulunulan Mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve (Mülga) 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nde aranılan şartları taşımak, hem de (Mülga) 521 sayılı Danıştay Kanunu'nun 30. maddesinde belirtilen "menfaati ihlal edilenlerden olma" şartını sağlamak gerekmektedir. Bahsedilen şartlardan ilki objektif ehliyet (taraf ehliyeti ve dava ehliyeti) olarak tanımlanmakta olup, ikincisine ise subjekif ehliyet (menfaat) denilmektedir. Dolayısıyla idari yargıda açılacak bir iptal davasında davacı sıfatıyla taraf olabilmek için objektif ve subjektif ehliyete birlikte sahip olunması gerektiğinden, bunlardan birinin yokluğu kişinin davacı sıfatını taşımasına engel oluşturmaktadır.*
>
> *Objektif ehliyet, taraf ehliyeti ve dava ehliyeti olmak üzere iki unsurdan meydana gelmektedir. Taraf ehliyeti, bir davada davacı veya davalı olabilmeyi; dava ehliyeti ise, bir davayı davacı veya davalı sıfatıyla bizzat ya da vekil aracılığıyla açabilme, takip edebilme ve davayla ilgili usul işlemlerini yapabilmeyi ifade etmektedir. Bu bakımdan, medeni hukuktaki hak ehliyetinin medeni usul hukukundaki karşılığı taraf ehliyeti iken, medeni hakları kullanma ehliyetinin medeni usul hukukundaki karşılığı dava ehliyetidir.*
>
> *Uyuşmazlıkta; davacı M. Z. M.'nın20/01/1978 tarihinde vefat ettiği, dolayısıyla bu tarihten itibaren taraf ehliyetinin bulunmadığı, ancak Türk vatandaşlığını kaybettiğine yönelik olarak tesis edilen işlemin iptali istemiyle 1979 yılında bakılan davanın açıldığı dikkate alındığında; davanın açılış tarihi itibariyle hayatta olmadığı anlaşılan davacının objektif ehliyet şartını sağlamadığı açıktır. Bu itibarla davanın ehliyet yönünden reddi gerektiği sonucuna varılmıştır."*

II. ADLİ YARGIDA DAVA SÜRECİ

A. Dava Konusu Olay

5. Davacılar 1-M. B. M., 2-M. M. Z. M., 3-F. B., 4-D. A. vekili, Kilis İli, Elbeyli İlçesi, ... Köyü, ... parsel sayılı taşınmazların müvekkillerinin amcası olan H. N. oğlu M. M.'ya ait olduğunu, M. M.'nın 1978 yılında Türk Vatandaşı olarak vefat ettiğini, vefatı ile mirasının müvekkillerine intikal ettiğini, müvekkillerinin de Türk vatandaşı olduklarını, hissedarı bulundukları dava konusu taşınmazların tapu kayıtları üzerine 1062 sayılı Kanûn uyarınca şerh konulduğunu, benzer mahiyette daha önce açmış oldukları davaların kabulüne karar verildiğini ve bu kararların Yargıtay denetimin geçerek kesinleştiğini ileri sürerek, dava konusu taşınmazların tapu kayıtlarına 1062 sayılı Kanûn uyarınca konulan şerhin kaldırılmasına karar verilmesi istemiyle Elbeyli Mal Müdürlüğü aleyhine adli yargı yerinde dava açmıştır.

B. Yargılama Aşamaları

6 . **Kilis Asliye Hukuk Mahkemesi 13/05/2013 târih ve E.2012/1104, K.2013/482 sayılı kararı** ile, uyuşmazlığın esasını inceleyerek, davanın kabulüne, Kilis ili, Elbeyli ilçesi, ... Köyü, Kumsurun mevki, 244-245-246-248-249-250- 275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-317-318-319-320 parsel sayılı taşınmazlar üzerindeki *"1062 sayılı Kanuna göre takyitlidir"* şerhinin kaldırılmasına karar vermiş, bu karara karşı temyiz talebinde bulunulması üzerine, Yargıtay 14. Hukuk Dairesi 07/04/2014 tarih ve E.2014/799, K.2014/4604 sayılı kararı ile temyiz isteminin reddine, hükmün onanmasına karar vermiş, yine aynı Dairenin 11/06/2014 tarih ve E.2014/7216, K.2014/7818 sayılı kararı ile karar düzeltme istemi reddedilmiş, karar kesinleşmiştir. Mahkeme kararınınilgili kısmı şöyledir:

> *"...dava konusu taşınmazlar üzerinde bulunan 1062 sayılı yasa uyarınca konular şerhin kaldırılmasına ilişkindir.*
>
> *4722 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanunun 17 maddesinde; "Mirasçılık ve mirasın geçişi, mirasbırakanın ölümü tarihinde yürürlükte olan hükümlere göre belirlenir." hükmü düzenlenmiştir.*
>
> *Bu yasal düzenleme karşısında davacılar murisi olan H. N. oğlu M. M.'nın 1978 yılında vefat etmesi*

nedeniyle o tarihte yürürlükte olan 743 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun uygulanması gerekecektir.

743 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 517. maddesinde ise; " Miras, ölüm ile açılır. Murisin ölümüne bağlı olmayan teberru ve taksimleri, mirasa alakaları noktasından mirasın açıldığı gündeki haline göre takdir edilir." hükmü yer almaktadır.

Mahkememizce yapılan yargılama toplanan deliller ve tüm dosya kapsamından; davacılar murisi olan H. N. oğlu M. M.'nın 1978 yılında Türk Vatandaşı olarak vefat ettiği, 1979 yılında ise Lozan Antlaşması hükümleri uyarınca Türkiye lehine kullanmış olduğu seçme hakkını teyid etmediğinden 04.Temmuz.1938 tarihli protokol gereğince vatandaşlığı kaybettiği, 19.09.1979 gün ve 1552 sayılı kararına dayanılarak kaydının silindiği ve vatandaşlıktan çıkartıldığı, vatandaşlıktan çıkartılma kararının ise 1990 tarihinde resmi gazetede yayınlandığı, davacıların doğumlarından itibaren Türk Vatandaşı oldukları, 4722 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanunun 17. maddesine göre mirasın geçisinin mirası bırakanın ölüm tarihinde yürürlükte bulunan hükümlere göre belirleneceği, davacıların murisinin vefat ettiği tarihte yürürlükte olan 743 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 517 maddesine göre ise mirasın ölüm tarihinde açılacağı ve hiçbir işleme tabi olmadan mirasçılarına intikal edeceğinin hüküm altına alındığı, bu haliyle davacıların murislerinin ölüm tarihi itibariyle taşınmazlarının mülkiyetlerini kazandıkları, davacıların Türk Vatandaşı olduklarının sabit olduğu, bu haliyle dava konusu taşınmazların tapu kayıtları üzerinde yer alan şerhin usul ve yasaya uygun olmadığı anlaşıldığından davacılar vekili tarafından açılan davanın kabulüne..."

7. Bu defa kesinleşen bu karar hakkında Elbeyli Kaymakamlığı tarafından, yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulmuş, Kilis 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 14/07/2020 târih ve E.2020/160, K.2020/194 sayılı kararıyla yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine karar vermiş, yapılan istinaf başvurusu Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 16. Hukuk Dairesinin 09/11/2022 tarih ve E.2020/1352, K.2022/1743 sayılı kararıyla reddedilmiş ve bu karar Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 26/04/2023 târih ve E.2023/248, K.2023/2327 sayılı kararıyla onanmıştır.

8. Adli ve idari yargı yerlerince ortaya çıkan hüküm uyuşmazlığının giderilmesi istemiyle davalı vekilinin Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığına hitaben yazılı dilekçesiyle, Mahkemece adli yargıya ait dosyalar ile Danıştay Başkanlığının karar suretleri temin edilerek, Uyuşmazlık Mahkemesine gönderilmiştir.

III. UYUŞMAZLIK MAHKEMESİNDEN İSTEK

9. Adli ve İdari yargı yerinde davalı, Elbeyli Mal Müdürlüğü vekili, Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığına gönderilmek üzere Kilis Asliye Hukuk Mahkemesine verdiği 25/01/2023 tarihli dilekçesinde, KilisAsliye Hukuk Mahkemesinin 13/05/2013 târih ve E.2012/1104, K.2013/482 sayılı kararı ile *"M. Z. M.'nın 1978 yılında Türk vatandaşı olarak vefat ettiği*" gerekçesiyle taşınmazlar üzerindeki *"1062 sayılı Kanuna göre takyitlidir"* şerhinin kaldırılmasına karar verildiğini oysa Danıştay Onikinci Dairenin 02/07/1981 tarih ve E.1979/4548, K.1981/1579 sayılı kararı ile, *"M. Z. M.'nın 04/08/1926 târihinde Lozan Antlaşması'nın 32. maddesi hükmü uyarınca seçme hakkını Türkiye lehine kullanarak Türk vatandaşlığına geçmesinden sonra, anılan Antlaşmanın 33. maddesi hükmüne göre ikametgâhını Türkiye'ye nakletmediği, ayrıca 04/08/1938 târihinde Ankara'da imzalanan Optanlara Dâir Protokol'ün 1. maddesi hükmü uyarınca daha önce yapmış olduğu seçme hakkını teyit etmediğinden Türk vatandaşlığını kaybettiği"* yönünde hüküm kurulduğunu, ortaya çıkan bu çelişkili kararlar nedeniyle bir hakkın yerine getirilmesinin olanaksız hale geldiğinden bahisle hüküm uyuşmazlığının giderilmesi istemiyle, Uyuşmazlık Mahkemesine gönderilmek üzere adli yargı yerine başvuru dilekçesi vermiştir.

10. Bunun üzerine adli yargı yerince yalnızca adli yargı dava dosyaları Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığına gönderilmiş, idari yargı dosyasının temini için BaşkanlığımızcaKilis 1. Asliye Hukuk Mahkemesine yazı yazılmış, Mahkemenin 05/02/2024 tarihli cevabi yazısı ile, dosyanın temini için Danıştay Başkanlığına yazı yazıldığını ancak Başkanlığın 10/01/2024 tarihli yazısında dava dosyasının arşiv kayıtlarından tespit ve temin edilemediği, karar suretlerinin gönderildiğinin bildirilmesi üzerine, Mahkemece hüküm uyuşmazlığına konu Danıştay 10. ve 12. Daire karar suretleri mahkememize gönderilmiştir.

IV. BAŞSAVCILIK DÜŞÜNCELERİ

11. Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığınca 2247 sayılı Kanun'un 24. ve 16. maddelerine göre ilgili Başsavcıların yazılı düşünceleri istenilmiştir.

A. Danıştay Başsavcılığının Yazılı Düşüncesi

12. Danıştay Başsavcısı; adlî ve idârî yargı mercilerince verilen kararlar arasında hüküm uyuşmazlığı bulunduğunun kabulü için gerekli olan, adlî ve idârî yargı mercilerince verilmesi ve kararlarda dâvânın esasının hükme bağlanmış bulunması şartı gerçekleşmediğinden, kararlar arasında hüküm uyuşmazlığı bulunmadığından başvurunun reddine karar verilmesi gerektiği yönünde yazılı düşünce bildirmiştir. Yazılı düşüncenin ilgili kısmı şöyledir:

"...2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluşu ve İşleyişi Hakkında Kanûn'un 24. maddesinde; adlî ve idârî yargı mercileritarafından, görevle ilgili olmaksızın kesin olarak verilmiş veya kesinleşmiş, aynı konuya ve sebebe ilişkin, taraflarından en az biri aynı olan ve kararlar arasındaki çelişki yüzünden hakkın yerine getirilmesi olanaksız bulunan hallerde hüküm uyuşmazlığının varlığının kabul edileceği,

ilgili kişi veya makamın Uyuşmazlık Mahkemesine başvurarak hüküm uyuşmazlığının giderilmesini isteyebileceği kurala bağlanmıştır.

Bu kanunî düzenlemeye göre hüküm uyuşmazlığının varlığı için;

a) Uyuşmazlık bulunduğu ileri sürülen hükümlerin, adlî ve idarî yargı mercilerince verilmesi,

b) Konusu, sebebi ve taraflarından en az birinin aynı olması,

c) Her iki kararın da kesinleşmiş olması,

d) Davaların esasının hükme bağlanmış bulunması,

e) Kararlar arasındaki çelişki nedeniyle hakkın yerine getirilmesinin olanaksız bulunması şartlarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.

Hüküm uyuşmazlığı bulunduğu ileri sürülen kararların incelenmesinden; ortada adlî ve idarî yargı mercilerince verilmiş ve kesinleşmiş kararlar bulunduğu, taraflarından en az birinin aynı olduğu anlaşılmıştır.

Davaların esasının hükme bağlanmış bulunması şartı yönünden inceleme;

2577 sayılı İdârî Yargılama Usûlü Kanûnunun 14. maddesinin (3/c) işaretli bendinde; dilekçelerin ehliyet yönünden inceleneceği, 15. maddesinin (1/b) işaretli bendinde ise, dâvâ açma ehliyetinin bulunmadığı hallerde dâvânın reddine karar verileceği kurala bağlanmıştır.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanûnunun 294. maddesinin 1. fıkrasında; "Mahkeme, usûle veya esasa ilişkin bir nihâî kararla dâvâyı sona erdirir. Yargılama sonunda uyuşmazlığın esâsı hakkında verilen nihâî karar, hükümdür." kuralına yer verilmiştir.

"Hükümler (esâsa ilişkin nihâî kararlar) maddî anlamda hüküm teşkil eder. Bir hüküm dâvâda ileri sürülen taleplerden sadece hükme bağlanmış olanlar hakkında kesin hüküm teşkil edeceği (m.303/2) için, usûle ilişkin nihâi kararlar (m.294/6) sadece ilişkin oldukları usûl sorunu hakkında kesin hüküm teşkil eder; dava konusu uyuşmazlığın (hakkın) esâsı hakkında (maddî anlamda) kesin hüküm teşkil etmez (Prof. Dr. Baki KURU; Medenî Usûl Hukûku Ders Kitabı; 2022;Sayfa:562).

"Aralarında hüküm uyuşmazlığı bulunan kararların her ikisinin de konunun esâsı hakkında verilmiş olması gerekir. Kararlardan biri (meselâ idare mahkemesi kararı), esâsa ilişkin olmayıp, süre aşımından dolayı ret kararı ise, iki karar arasında hüküm uyuşmazlığı oluşmaz" (Prof. Dr. Baki KURU; Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt I, 2001;Sayfa:774).

Uyuşmazlık konusu taşınmazlar üzerindeki "1062 sayılı Kanuna göre takyitlidir" şerhinin kaldırılması istemiyle dâvâcılar tarafından Elbeyli Mal Müdürlüğü'ne karşıadlî yargı merciinde açılan dâvânın kabûlüne karar verilerek, tapu kaydındaki şerhin kaldırılması hususunda uyuşmazlığın esâsı hakkında hüküm kurulmak suretiyle uyuşmazlığı sona erdiren nihâî bir karar verildiği; dâvâcıların murisi M. Z. M. (M. M. - El Maraşi) hakkında İçişleri Bakanlığı (Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü) tarafından Türk vatandaşlığını kayıp ettiğine ilişkin olarak tesis edilen 24/09/1979 târihli ve 979/631.116.3895.18386 sayılı işlemin iptâli istemiyle İçişleri Bakanlığı'na karşı idârî yargıda açılan dâvâda ise; esasa ilişkin olarak verilen ve hüküm uyuşmazlığına konu edilenkararın yargılamanın yenilenmesi yoluyla kaldırılarak dâvânın ehliyet yönünden reddine karar verildiği, bu hâliyle ortada hüküm uyuşmazlığına konu edilebilecek esasa ilişkin bir nihâi karar kalmadığı gibi yargılamanın yenilenmesi istemi kabul edilerek verilen kararın da, uyuşmazlığın esası hakkında verilen (hüküm niteliğini taşıyan) nihâî bir karar olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu itibarla; Danıştay Onikinci Dairesi tarafından dâvâcılar murisinin Türk vatandaşlığını kayıp ettiği yolunda verilen kararın yargılamanın yenilenmesi yoluyla kaldırılması nedeniyle bu husûsa ilişkin olarak hukuk âleminde bir hükmün bulunmaması ve ayrıca dâvâ konusu işlem hakkında yargılamanın yenilenmesi yoluyla Danıştay Onuncu Dairesi'nce verilen ehliyet yönünden dâvânın reddine ilişkin olarak verilen kararın uyuşmazlığın esâsını karara bağlayan bir hüküm niteliği taşımaması nedeniyleadlî ve idârî yargı mercilerince verilen kararlar arasında hüküm uyuşmazlığı bulunduğunun kabulü için gerekli olan "uyuşmazlık bulunduğu ileri sürülen hükümlerin, adlî ve idârî yargı mercilerince verilmesi" ve "kararlarda dâvânın esasının hükme bağlanmış bulunması" şartı gerçekleşmediğinden, kararlar arasında hüküm uyuşmazlığı bulunduğundan söz edilemeyeceği sonucuna varılmıştır...."

B. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının Yazılı Düşüncesi

13. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı; adli ve idari yargı mercileri tarafından verilen ve kesinleşen mahkeme kararlarının dava konusunun aynı olmaması sebebiyle, 2247 sayılı Kanun'un 24. maddesinde belirtilen koşulun gerçekleşmediği düşüncesiyle söz konusu başvurunun reddi yönünde yazılı düşünce bildirmiştir. Yazılı düşüncenin ilgili kısmı şöyledir:

"...İdari ve adli yargı kararları arasında oluştuğu ileri sürülen hüküm uyuşmazlığının çözümü için; öncelikle hüküm uyuşmazlığının oluşup oluşmadığının belirlenmesi gerekmektedir.

2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanun'un 24. maddesinin birinci fıkrasında, "7 nci maddede gösterilen yargı mercileri tarafından, görevle ilgili olmaksızın kesin olarak verilmiş veya kesinleşmiş, aynı konuya ve sebebe ilişkin, taraflarından en az biri aynı olan ve kararlar arasındaki çelişki yüzünden hakkın yerine getirilmesi olanaksız bulunan hallerde hüküm uyuşmazlığının varlığı kabul edilirhükmü yer almaktadır.

Anılan hükme göre, hüküm uyuşmazlığının varlığı için:

a- Uyuşmazlık konusu hükümlerin, adli ve idari yargı mercileri tarafından verilmesi,

b- Konu, dava sebebi ve taraflardan en az birinin aynı olması,

c- Her iki kararın da kesinleşmiş olması,

d- Kararlarda davanın esasının hükme bağlanması,

e- Kararlar arasındaki çelişki nedeniyle hakkın yerine getirilmesinin olanaksız bulunması, koşullarının birlikte gerçekleşmesi aranmaktadır.

Hüküm uyuşmazlığı bulunduğu ileri sürülen kararların incelenmesinde; ortada, taraflardan en az birinin (M. Z. M. ve mirasçıları) aynı olduğu, adli ve idari yargı yerlerince verilmiş ve kanun yollarına başvurularak şeklen kesinleşmiş kararların bulunduğu, tüm kararlarda davanın esasının hükme bağlandığı ve kanun yollarının tüketildiği anlaşılmıştır.

Ancak, anılan mahkemelerce verilen hükümlerin konu ve dava sebebinin aynı olup olmadığı ve kararlar arasındaki çelişki nedeniyle hakkın yerine getirilmesinin olanaksız bulunup bulunmadığı konusunun ayrıca incelenmesinde fayda bulunmaktadır.

Danıştay 12. Dairesindeki dava; M. Z. M.'nın Türk Vatandaşlığına kaybettiğine dair İçişleri Bakanlığı işleminin iptali istemiyle açılmış ve Dairece davanın reddine karar verilmiştir.

Kilis Asliye Hukuk Mahkemesindeki dava ise; yukarıda bilgileri verilen taşınmazların muris amcaları M. M.'ya ait olduğu, M. M.'nın 1978 yılında Türk Vatandaşı olarak vefat ettiği, kendilerinin de Türk Vatandaşı olduğu, bu sebeple söz konulu taşımazların tapu kayıtları üzerinde 1062 sayılı Kanun uyarınca konulan şerhin kaldırılması istemiyle açılmış ve Mahkemece davanın kabulüyle taşınmazlar üzerindeki 1062 sayılı Kanun uyarınca konulan şerhin kaldırılmasına karar verilmiştir.

Bu duruma göre, Danıştaydaki davanın, Türk Vatandaşlığının kaybedilmesine ilişkin işlemin iptali talebine; Asliye Hukuk Mahkemesindeki davanın ise tapu kaydındaki şerhin terkini talebine ilişkin olması karşısında, mahkeme kararları arasında hüküm uyuşmazlığı bulunduğunun kabulü için gerekli olan koşullardan, dava konusunun aynı olması koşulunun gerçekleşmediği sonucuna varılmıştır..."

V. İLGİLİ HUKUK

14. 2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanun'un*"Mahkemenin görevi"* başlığını taşıyan 1. maddesinin ilk fıkrası şöyledir:

"Uyuşmazlık Mahkemesi; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile görevlendirilmiş, adli ve idari yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözmeye yetkili ve bu kanunla kurulup görev yapan bağımsız bir yüksek mahkemedir."

15. 2247 sayılı Kanun'un *"Yargı merciince yapılacak işlemler"* başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"(Değişik: 23/7/2008 – 5791/6 md.)

Olumsuz görev uyuşmazlıklarında dava dosyaları, son görevsizlik kararını veren yargı merciince, bu kararın kesinleşmesinden sonra taraflardan birinin istemi üzerine, ilk görevsizlik kararını veren yargı merciine ait dava dosyası da temin edilerek Uyuşmazlık Mahkemesine gönderilir ve görevli yargı merciinin belirlenmesi istenir."

16. 2247 sayılı Kanun'un *"Uyuşmazlık Mahkemesince yapılacak işlemler"* başlıklı 16. maddesi şöyledir:

"(Değişik: 21/1/1982 - 2592/5 md.)

Uyuşmazlık Mahkemesi, olumsuz görev uyuşmazlığı ile ilgili dosyaların ilk incelemesi sırasında ve gerekli gördüğü hallerde ilgili Başsavcıların görüşünü de alarak, görevli yargı merciini belirten kararını verir. "

17. 2247 sayılı Kanun'un 3. Bölümünde, *"Hüküm Uyuşmazlığı"* üst başlığı altındaki 24. maddesi şöyledir:

"(Değişik birinci fıkra: 21/1/1982 - 2592/7 md.) 1 nci maddede gösterilen yargı mercileritarafından, görevle ilgili olmaksızın kesin olarak verilmiş veya kesinleşmiş, aynı konuya ve sebebe ilişkin, taraflarından en az biri aynı olan ve kararlar arasındaki çelişki yüzünden hakkın yerine getirilmesi olanaksız bulunan hallerde hüküm uyuşmazlığının varlığı kabul edilir.

(Mülga ikinci fıkra: 2/7/2018 – KHK-703/183 md.)

İlgili kişi veya makam Uyuşmazlık Mahkemesine başvurarak hüküm uyuşmazlığının giderilmesini istiyebilir. Bu halde olumsuz görev uyuşmazlığının çıkarılması ile ilgili 15 ve 16 ncı maddelerdeki usul kuralları uygulanır."

18. 2247 sayılı Kanun'un "*Hüküm uyuşmazlıklarında uygulanacak inceleme kuralları"* başlıklı 25. maddesi şöyledir:

" Hükümuyuşmazlıklarında Uyuşmazlık Mahkemesi, Danıştay Yargılama usulünün bu kanuna aykırı olmayan hükümlerini uygulamak suretiyle anlaşmazlığın esasını da karara bağlar.

(Mülga ikinci fıkra: 2/7/2018 – KHK-703/183 md.)

Uyuşmazlık Mahkemesi hüküm uyuşmazlıklarını dosya üzerinde inceleyerek karara bağlar. Gerekli gördüğü hallerde veya istek üzerine tarafları dinleyebilir."

19.2247 sayılı Kanun'un "*İncelemede izlenecek sıra"*başlıklı 27. maddesi şöyledir:

"Uyuşmazlık Mahkemesi, uyuşmazlık çıkarmaya veya görev uyuşmazlıklarına ilişkin istemleri önce şekil ve süre açısından inceler; yöntemine uymayan veya süresi içinde ileri sürülmemiş istemleri reddeder."

VI. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Uyuşmazlık Mahkemesinin Kenan YAŞAR'ın Başkanlığında, Üyeler Doğan AĞIRMAN, Eyüp SARICALAR, Seyfi HAN, Ahmet ARSLAN, Mahmut BALLI ve Bilal ÇALIŞKAN'ın katılımlarıyla yapılan 07/10/2024 tarihli toplantısında; Raportör-Hakim Arzu ÇETİNDERE ŞAŞI'nın, 2247 sayılı Kanun'da öngörülen koşulları taşımayan başvurunun reddi gerektiği yolundaki raporu ve dosyadaki belgeler okunduktan, ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Halil İbrahim ÇİFTÇİ ile Danıştay Savcısı Yakup BAL'ın başvurunun reddi gerektiği yolundaki sözlü açıklamaları da dinlendikten sonra, gereği görüşülüp düşünüldü:

21. 2247 sayılı Kanun'un 24. maddesinde anılan hükme göre, hüküm uyuşmazlığının ortaya çıkabilmesi için:

a) Uyuşmazlık doğuran hükümlerin, adli ve idari yargı mercileri tarafından verilmesi,
b) Konu, dava sebebi ve taraflardan en az birinin aynı olması,
c) Her iki kararın da kesinleşmiş olması,
d) Kararlarda davanın esasının hükme bağlanması,
e) Kararlar arasındaki çelişki nedeniyle hakkın yerine getirilmesinin olanaksız olması koşullarının birlikte gerçekleşmesi aranmaktadır.

22. Hüküm uyuşmazlığı bulunduğu ileri sürülen adli ve idari yargı kararlarının incelenmesinden, ortada adlî ve idarî yargı yerlerince verilmiş ve kesinleşmiş kararların bulunduğu, taraflarının en az birinin aynı olduğu, idari yargı yerinde esasa ilişkin olarak verilen ve hüküm uyuşmazlığına konu edilen kararın, yargılamanın yenilenmesi yoluyla kaldırıldığı ve davanın taraf ehliyeti yönünden reddine karar verildiği, dolayısıyla bu davanın esasının hükme bağlanmadığı anlaşılmaktadır.

23. 2577 sayılı İdarî Yargılama Usûlü Kanunu'nun 14. maddesinin (3/c) bendinde; dilekçelerin ehliyet yönünden inceleneceği, 15. maddesinin (1/b) bendinde ise, bu nitelikte olmayan işlemin iptali istemiyle açılan davanın reddine karar verileceği hükme bağlanmıştır.

24. Diğer taraftan, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun*"dava şartları"* başlıklı 114. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendinde *"Tarafların, taraf ve dava ehliyetine sahip olmaları; kanuni temsilin söz konusu olduğu hâllerde, temsilcinin gerekli niteliğe sahip bulunması."* hükmüne; aynı Kanun'un 294. maddesinin 1. fıkrasında ise; *"Mahkeme, usûle veya esasa ilişkin bir nihâî kararla dâvâyı sona erdirir. Yargılama sonunda uyuşmazlığın esâsı hakkında verilen nihâî karar, hükümdür."* hükmü düzenlenmiştir.

25. Adli yargı yerinde, davacılar tarafından murisleri adına tapuda kayıtlı olan, dava konusu taşınmazlar üzerindeki *"1062 sayılı Kanuna göre takyitlidir"* şerhinin kaldırılması istemiyle, Elbeyli Mal Müdürlüğü aleyhine açılan davada, davanın esası incelenmek suretiyle kabûlüne karar verilerek, tapu kaydındaki şerhin kaldırılmasına karar verildiği anlaşılmıştır.

26. Davacıların murisi M. Z. M. hakkında, İçişleri Bakanlığı (Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü) tarafından Türk vatandaşlığını kaybettiğine ilişkin olarak tesis edilen 24/09/1979 târih ve 979/631.116.3895.18386 sayılı işlemin iptali istemiyle İçişleri Bakanlığı aleyhine idari yargı yerinde açılan davada ise; esasa ilişkin olarak verilen ve hüküm uyuşmazlığına konu edilen kararın yargılamanın yenilenmesi yoluyla kaldırıldığı, davacının davanın açıldığı tarihte vefat etmesi nedeniyle taraf ehliyetinin bulunmadığı gerekçesiyle, dâvânın taraf ehliyeti yönünden reddine karar verildiği, davanın esasına yönelik bir incelemenin yapılmadığı anlaşılmıştır.

27. Buna göre; idari yargı yerince, dâvâcılar murisinin Türk vatandaşlığını kaybettiğine yönelik olarak verilen kararın, yargılamanın yenilenmesinin talep edilmesi nedeniyle Danıştay Onuncu Daire tarafından yapılan yargılamada, davanın taraf ehliyeti yönünden reddine karar verildiği, bu kararın ise usûle ilişkin nihâi karar olduğu ve usûl sorunu hakkında kesin hüküm teşkil ettiği, dava konusu uyuşmazlığın esâsı incelenip hüküm tesis edilmediğinden maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmediği görülmektedir.

28. Bu itibarla, hüküm uyuşmazlığına konu edilen ve idari yargı yerince uyuşmazlığın esasını karara bağlayan hüküm ortadan kaldırıldığından, adli ve idari yargı mercilerince verilen kararlar arasında hüküm uyuşmazlığı bulunduğunun kabulü için gerekli olan *"kararlarda davanın esasının hükme bağlanmış bulunması"* şartı gerçekleşmediğinden, kararlar arasında hüküm uyuşmazlığı bulunduğundan söz edilemeyeceği sonucuna varılmıştır.

29. Yukarıda belirtilen hususlar göz önünde bulundurularak, 2247 sayılı Kanun'un 24. maddesinde öngörülen *"Kararlarda davanın esasının hükme bağlanması"* koşulunu taşımayan başvurunun reddi gerekmiştir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle,

2247 sayılı Kanun'un 24. maddesinde öngörülen *"Kararlarda davanın esasının hükme bağlanması"* koşulunu taşımayan BAŞVURUNUN REDDİNE,

07/10/2024 tarihinde OY BİRLİĞİ İLE KESİN OLARAK karar verildi.

Başkan Vekili	Üye	Üye	Üye
Kenan	Doğan	Eyüp	Seyfi
YAŞAR	AĞIRMAN	SARICALAR	HAN

Üye	Üye	Üye
Ahmet	Mahmut	Bilal
ARSLAN	BALLI	ÇALIŞKAN